

Mida tunnend ja mõistad, seda ka kaitseed

Filmirežissöör **Joosep Matjust** küsitlenud **Triin Nõu**

Räägi alustuseks, kuidas sinust sai loodusfilmide tegija!

Minu vanaisa Harri Põldsam oli metsa- ja jahimees, tema suur hobi oli ka loodusfotograafia. Ühise aja veetsime koos metsas käies ja pilti tehes. Ei mäleta, et vanaisa oleks mulle poisisina fotoaparaati kätte surunud, aga ühel päeval see nii läks.

Ma olin siis vast kuueteistkümneaastane. Pidasime vanaisaga kirjavahetust, saatsime üksteisele postiga kirju ja siis otsustaval hetkel ta kirjutas, et nüüd on aeg võtta fotoaparaat ja pildistamisega tutvust teha. Vanaisa oli varem Rein Maraniga koostööd teinud, olnud filmide juures konsultandiks ja filmis „Ilvese lugu“ ka üks tegelane.

Vanaisa tegi Rein Maranile ettepaneku teha film põdrast. Ma olin just gümnaasiumit lõpetamas ja pidin tegema otsuse, mida edasi õppima minna. Maran, nähes minu kui noore mehe entusiastlikkust, soovitas proovida filmikooli sisse astuda.

Kas sa olid ka enne filmikooli midagi filminud või põhiliselt vaid loodust pildistanud?

Enne olin teinud ainult fotosid. Kui Maran võttis riski ja otsustas hakata filmi „Põdra kuningriik“ tegema, siis usaldati mulle ja vanaisale üks videokaamera. Tollel ajal oli see midagi erilist ja kättesaamatut. Hakkasime filmima, käisime palju väljas ja asi edenes. Pärast igat võtteperioodi vaatasime koos Maraniga materjali üle ja ta andis väga ausat tagasisidet. Nagu ta hiljem ise on öelnud: pärast igat õpetust oli näha, et olin need vead parandanud. Ju ta siis nägi, et on lootust, et see poiss õpib kunagi filmima.

„Põdra kuningriigi“ tarbeks filmisid põtru. Su esimeses suuremas loodusfilmis „Vanamees ja põder“ oli su vanaisa kõrval teine peategelane põder. Nüüd filmid taas põtra. Miks just põder?

Põdras endas ehk ei olegi vastus peidus. Põder seostub mulle minu vanaisaga. Nii palju kui ma mäletan, olid meie fotoretked ja jutud rohkem või vähem ikkagi põdraga seotud. Pildistasime ka kõiki teisi loomi ja linde, keda me nägime, aga põder oli keskne.

Põdras on midagi, mis loob erilise seisundi. Sageli avastasime, et kõnnime põdraga samas rütmis, peatume samade intervallidega, vahime ringi ja kuulatame: mulle väga sobis vanaisa meelega ja looduses liikumise viis. Põder on selline loom, kes on hästi rahumeelne ja laseb ennast pildistada. Loodusfotograafil ei saaks olla paremat metsikut modelli.

Põder on loomaliik, kellega on võimalik luua eriline ja isiklik suhe. Sellest kõigest räägib film „Vanamees ja põder“. Kui seda filmi vaadata, siis saab aru, miks põder on minu teadvusesse sööbinud. Aga miks ikka veel põder? See Eesti vabariigi 100. sünnipäevaks valmiv film on ka koostöö sakslastega. Kesk-Euroopas on põder väga eksootiline loom ja pakub sealsete filmipublikule huvi. Põder on ürgse, metsiku looduse sümbol.

Mulle tundub, et rannikul pesitsevat lindu oleks palju lihtsam filmida kui põtra. Põder on ju üsna liikuv loom.

Igal liigil on oma kindel territoorium, mõnel suurem, mõnel väiksem. Põder tegelikult ei liigu väga suurel alal. Tal on eraldi talvised ja suvised elamise alad ja nende kahe territooriumi vahel ta pendeldab.

Metsloomade ja -lindude filmimisel aitab väga palju kaasa liigi käitumise tundmine ja üks väga oluline universaalne tõde, et loomad ja linnud armastavad teatud kohti ja neile meeldib kasutada kindlaid radu. Kui sa seda tead ja oled avastanud need meelispaigad ja -rajad, siis sul on põhimõtteliselt juba käes see võti, kus neid oodata ja kus tasub aega kulu- tada.

Kui suur osa enne filmimist läheb taustatöö peale, et teha kindlaks, kes kuskil liigub?

See võtab meeletult palju aega. Enne igat filmi polegi aega põhjalikku eeltööd teha. See on hästi pikk protsess, mis minu puhul ulatub rohkem kui kahekümne aasta tagusesse aega, mil ma alustasin metsamaailma ja laiemalt looduse tundmaõppimist. Kui ma vahepeal filmisin Californias Yosemite'i rahvusparkis, kus on täiesti teistsugune loodus ja teised liigid, kasutasin siiski sama loogikat nagu kodumetsadeski, sest loomad ja linnud mõtleavad laias laastus ühtemoodi. Neil on kindlad rajad, omad kindlad kohad ja kui sa ootad neid kuhugi, siis peab neil olema selge põhjus, miks nad sinna tulevad.

Loomad on väga ratsionaalsed ja konservatiivsed, nad ei raiska oma energiat suvaliselt ringi kõndides. Nad teavad, miks ja kuhu nad lähivad, olgu siis põhjuseks head toitumis- ja jahitingimused või hoopis varjetingimused. Kindlat liiki filmides peadki aru saama, miks see lind või loom peaks nüüd siia sinu kaamera ette ilmuma. Kui sa sellele küsimusele vastata ei oska, siis võid aastaid istuda ja oodata.

Sinu filmides on alati olnud tugev inimaspekt: inimese ja looma

Joosep Matjus on sündinud 14. juunil 1984. aastal. Lõpetas 2007 Balti filmi- ja meediakooli filmikunsti bakalaureuseõpingud ja 2009 sama eriala magistriõpingud. Loodusfilmide „Vanamees ja põder“ (2009) ja „Kajakateoreem“ (2014) režissöör. Teinud operaatorina koostööd Rein Marani, Riho Västriku, Vassili Sarana ja Oliver Goetzliga. Filminud loodust nii Skandinaavias, Venemaal kui ka Ameerika ühendriikides. 2018. aasta septembris esilinastub film „Tuulte tahatud maa“, mis on osa Eesti vabariigi 100. aastapäevale pühendatud filmiprogrammist.

Koos hea sõbra ja „Tuulte tahatud maa“ kaasoperaatori Atte Henrikssoniga Käsmus talvist merejääd filmimas

suhe „Vanamehes ja põdras“, „Kajakateoreem“ on puhtalt inimese loodud linnakeskkonnas üles võetud. Kas see on olnud teadlik valik?

Mulle tundub, et nii on põnevam. Siduda inimese teadvus millegi ürgsemaga, nagu loodus. Mulle tundub, et me oleme loodusega nii tihedalt seotud, läbi põimunud. Loodust mõtestades laseme kõik läbi enda filtri. See, mida me näeme, on meie enda sise-maailma peegeldus. Sellest tulenevalt on väga õige tuua ka inimene loodusfilmi sisse. Ja see inimlik aspekt vabastab mõneti ka populaarteaduslikust taagast: saab olla loomingulisem, ei pea olema nii täpne igas detailis.

Näiteks, kas põder mõtleb, igatseb, mäletab sind. Need on inimlikud arusaamad loodusest. Filmitegija tegeleb ikkagi loominguga, filmiga. See on selline meedium, kus sa saad mängida reaalsusega ja muuta selle mingit laadi eriliseks kogemuseks. Kui sa käid looduses ringi, siis sa ei näe loodust

katalogiseerituna entsüklopeedias. Sul tekivad seosed, abstraktsed pildid, sa hakkad seostama iseennast selle keskkonnaga, mõne looma või linnuga. Tunnetad just seda maailma, millest räägib folkloor ja muinasjutud.

Kuivõrd käsitleb inimest sügisel esilinastuv „Tuulte tahatud maa“?

Käsitleb nii palju, et see on inimese tehtud, aga inimest füüsiliselt filmis ei ole. „Tuulte tahatud maa“ täidab teistsugust ülesannet. See film on mõeldud Eesti tutvustamiseks. Kaudselt muidugi on inimene seal sees, sest see annab edasi meie, eestlaste loodustunnetust.

Loodust ja inimest ei ole võimalik eraldada. On olemas loomafotograafid, linnufotograafid, maastikufotograafid – kõik nad pildistavad mingit inimese arusaama ilust, loomast, linnust. Tegelikult on kõik seotud hoopis sügavamate kihtidega. Vahepeal läheb väga diibiks, aga see ongi selline diip värk. (*Naerab.*)

Igapäevaseid asju tehes võib-olla ei mõelda sellistes kategooriates.

Kui sa oled fotograaf või filmitegija, siis sellised fundamentaalsed teemad peavad olema läbi mõeldud. Kui teha head fotot või tõeliselt huvitavat filmi, siis pead aru saama, mida sa teed, millist rolli mängid ja mida täpselt kujutad. Põder küll, aga mida ta sinu jaoks tähendab? See ei pea olema teaduslik tõde või fakt, aga sa pead iseenda jaoks selle lahti seletama.

Näiteks „Vanamehes ja põdras“ oli minu referents üks indiaani uskumus, et põdrad on head luhavaimud. Ma ei mäleta, kas filmis diktorseda otseselt ütles, aga kui sa võtad endale režissöörina või operaatorina kuklasse sellise uskumuse ja filmid kogu filmi, see lause taga kuklas, siis see jääb ikkagi lindi peale ja jõuab vaatajani ka sõnadeta.

Kõik su senised suuremad filmid on loodud umbes viieaastase vahe-

ga. „Vanamees ja põder“ oli 2009, „Kajakateoreem“ 2014 ja nüüd, 2018. aastal, „Tuulte tahatud maa“. Pausid on päris pikad.

Otsest pausi ei olegi nii palju, sest ühe filmi tegemine võtab vähemalt kolm aastat. Siis pärast võtteperioodi ja kogu tegemisprotsessi oled sa suhteliselt tühi. Kohe ei tule uut ideed, mida võiks tegema hakata. Uue filmiidee käivitamine võtab jälle aasta aega. Kolm aastat võtteid, üks aasta inspiratsiooni kogumiseks ja viiendal aastal saabki uue projektiga alustada.

Kas see on loodusfilmi spetsiifika?

Pigem minu spetsiifika. Mina isiklikult ei tooda neid filme nagu konveiermeetodil. Minu jaoks on iga film unikaalne ja hästi isiklik. Aga näiteks mu kolleegid üle maailma, kes teevad ka oma tööd hästi pühendunult, võtavad seda protsessi teistmoodi. Neil on üht filmi lõpetades juba teine film käsil ja see on pidev protsess, mis ei lõppe kunagi. Minu jaoks on see siamaani ikkagi ära lõppenud ja siis ma olen mõelnud, et ma ei tee vist enam kunagi filmi. Ja siis ma olen kuidagi komistanud ja uuesti tegema hakanud. Pigem on mul võitlus iseendaga, et ma ei taha rohkem teha, aga siis ma ikka teen, ja siis mõtlen jälle, et see on küll viimane film.

Millest sedalaadi mõtted tulevad?

See on väga palju aega ja ohverdusi nõudev filmižanr. Väga raske on kapitalistlikus ühiskonnas hakkama saada, ka materiaalselt. Loodusfilmi tegemise kõrvalt ei ole võimalik teha mingit muud tööd, see võtab lihtsalt nii palju aega ja on väga kurnav. Kui sa teed dokumentaalfilmi mõnest huvitavast inimesest või muust ühiskonnaähtusest, siis on seda kergem planeerida ja saad ka teisi asju kõrvalt teha. Kasvõi selliseid lihtsaid asju, et käia lapse kooliaktustel või sõprade sünnipäevadel.

Loodusfilmi tehes ei saa pikki plaane teha: võib-olla on homme hea ilm, aga võib-olla tuleb hea ilm filmimiseks alles kahe nädala pärast – aastad on erinevad. Ja väga tervislik on endalt aeg-ajalt küsida, kas ma ikka

tahan jätkata ja kas see kõik on seda väärt. Pärast igat filmi on eksistentsiaalne moment, kas minna edasi või mitte.

„Tuulte tahatud maa“ kaastootja on Saksamaalt, samuti toetavad üks telekanal Saksamaalt ja teine Rootsist. Miks sakslased on valmis nii palju loodusfilmidesse panustama?

Tegelikult on selle filmi valmimist toetanud ka Tartu ettevõtte Estiko AS eesotsas Neinar Seliga. See on minu teada üldse esimene kord, kui Eesti eraettevõtja loodusfilmi valmimisse nii suurelt panustab. Üldiselt on loodusfilmide tegemine seotud teatava jõukusega. Kõige võimsamad tegijad on britid, neile järgnevad sakslased. Ka prantslased teevad suuri ja võimsaid filme, aga neil ei ole sellist suurt loodusfilmitööstust, nagu on brittidel ja nagu on ka Saksamaal hakanud tekkima. Kui mul on õigesti meeles, siis sakslased teevad vist kuuskümmend loodusfilmi aastas. Ma ise olen mõelnud, et kuidas nad nii palju jõuavad.

Kas see teeb natuke kadedaks?

Sakslastel on teatud eelised, näiteks saavad nad kasutada maailma parimaid kaameraid ja objektive, saavad filmida kohtades, kuhu Eesti eelarvega pole võimalik sõitagi.

Samas on meil Eestis kordades rohkem loomingulist vabadust, me saame eksperimenteerida ja olla uuenduslikud ja eristuda massist. Mida suurem raha, seda vähem loomingulist vabadust.

Kust sa siis ikkagi leiad sisemist jõudu edasi teha?

Tegemise protsess on hästi põnev. Loodust tundma õppida ja pildi peale saada – see motiveerib seda kõike uuesti ette võtma. See arendab ka inimesena. Kui sa saad oma idee ja nägemuse filmiks vormida, siis on see eriline nauding.

Seda ei tea muidugi keegi, kuidas film lõpuks välja kukub. Selles on kõik võrdsed: inimene kaamera-ga looduses on igal pool jännis, vahet

pole, mis on su eelarve või kuupalk. Kui sa ei suuda piisavalt kannatlik olla või ei tea, kus su filmitav loom või lind hetkel asub, siis sul seda kaadrit lihtsalt pole.

Saksa kaastootja teeb filmitud materjalist rahvusvahelise versiooni. Kas see on loodusfilmide korral tavaline?

See on üsna levinud. Meie oleme Eestis ugrimugri rahvas ja meie loodustunnetus on tegelikult hoopis teistsugune. Sakslased näevad loodust ja loodusfilmi täiesti teistmoodi, ja meile võib see kohati täiesti võõrastav tunduda. Ameeriklased näevad loodust veel omakorda erinevalt, nii et isegi sakslastele tundub see võõrastav. Nii et iga suurem piirkond teeb enda publikule sobiliku versiooni.

Näiteks filmist „Vanamees ja põder“ oli ainult üks versioon ja sakslased ei võtnud seda ühelegi festivalile. See film saavutas edu idas: Venemaal ja Jaapanis. Lääne loodustunnetusest oli ta niivõrd erinev, et keegi ei suutnud seda omaks võtta. Eesti asub mõnes mõttes ida ja lääne vahel, aga tihtipeale on meie loodusest mõtlemine ja arusaamine ikkagi idast.

Mis tunne on oma materjal neile anda, kui sa ei tea, mis sealt välja võib tulla?

Minu film on siiski Eesti versioon ja mina olen selle režissöör. Pärast on huvitav vaadata, kuidas keegi teine sellest mõtleb.

Kuidas Rootsi telekanal sellest teada sai?

Minu kolleeg ja üks selle filmi tegija Atte Henriksson on pärit Soomest ja temal on kontaktid rootslastega tihedamad. Rootsi telekanali programmijuht kuulis meie ideest ja oli meie filmist väga huvitatud.

Rootsist, Soomest ja Skandiinaaviast üldisemalt on loodusfilmide traditsioon ära kadumas. Praktiliselt ei ole uut filmitegijate generatsiooni peale tulemas. Seepärast olid rootslased kohe valmis toetama siin piirkonnas tehtud filmi. Loodusfilmi tegija-

Foto: Veijo Rummel

Joosep koos vanaisaga filmi „Vanamees ja põder“ võtete puhkehetkel

Foto: Jaan Toosen

Fred Jüssist valmiva filmi operaatorina talvistel võtetel

te nimekiri on siinpool üsna lühike. Saksamaal, Suurbritannias ja USA-s on tihe konkurents, aga mujal on see ikka üsna nišivärk.

Millised on praegu Euroopa loodusfilmi suundumused?

Loodusfilm on natuke selline imperialistlik nähtus: brittide BBC ja sakslaste NDR. Sisuliselt britid ja sakslased kaardistavad taas maailma, kaudselt vallutavad loodusfilmide vahendusel kaugeid ja tundmatuid paiku. Filme on tehtud Indias, Antarktikas, Venemaal, kus kohalikud filmitegijad pole kunagi filmi teinud, ja sakslased või britid on sinna enne jõudnud ja selle paiga ära dokumenteerinud viisil, mis neile on aktsepteeritav. See on muidugi minu

isiklik arvamus.

Üldiselt on tänapäeval kõik väga globaalne. Väga vähe on loodusfilmitegijaid, kes teevad filme enda kodumaal – ikka kuskil kaugel ja eksotiilises paigas. Sellepärast olid saksa kolleegid väga üllatunud, kui nad kuulsid, et sakslased toetavad filmi, mida tehakse Eestis. See tundus neile täielik absurd, sest nende arvates ei ole Eestis mitte midagi sellist, millest peaks filmi tegema. Selles mõttes olen ma väga õnnelik, et ma suutsin neile Eesti põnevaks rääkida.

Mis seisus on Eesti loodusfilm?

Meil on Remek Meel, Ants Tammik, Rein Maran veel teeb ja mina ka. Neli tegijat väikese Eesti kohta. Enamik on ka suhteliselt noored. Arvestades

tingimusi, võiks öelda, et olukord on päris hea.

Oma kaks viimast filmi oled teinud koos soomlase Atte Henrikssoniga. Kas Eestist ei olnud kedagi võtta? Kuidas sa temaga kokku sattusid?

Ei olnud selle pärast, et Eestis ei olnud kedagi. Pigem olime nii head sõbrad: ühine huviala, mõlemad tahtsime loodusfilmi teha. Olime valmis töötama rohkem, kui peab ja on võimalik, ja see on üks eeldus, et üldse sellise filmižanriga tegeleda.

Kui sa vaatad ajas üle kümne aasta tagasi – kui alles hakkasid loodusfilme tegema –, kuivõrd on filmitegemine vahepeal muutunud?

Selle aja on tehnika meeletult muutunud. Kui alguses oli mul kaamera statiivi peal ja tegin ainult panoraamvõtteid või lihtsalt jälgisin ja kaamera oli ühes asendis, siis praegu on kaamera maa peal, õhus, vee all. See kõik on nii kättesaadav ja lihtne. Mis saaks loodusfilmile veel parem olla, kui et kaamera on muutunud väikseks, liikuvaks ja kvaliteet on vaadatav.

Kuidas loodusfilm üldse sünnib? Sa ei saa ju otseselt panna loomi liikuma nii, nagu sa tahad, ja võib võtta üsna kaua aega, enne kui saad kaadrisse selle, mida oled plaaninud.

Kõigepealt stsenaariumit kirjutades toetud eelnevale kogemusele ja siis kasutad fantaasiat ja kujutad võimalikke stseene ette. Reaalsus on see, et peab lootma heale õnnele. Tõeliselt head ja ilusad kaadrid sünnivad juhuslikult. Ei saa planeerida, et saad heas valguses kaadrisse näiteks põtrade pulmamängu või metskitsede jooksuaja. Seda võib planeerida, aga see juhtub harva.

Pigem juhtub midagi sellist, mida sa pole osanud ette arvata. Näiteks filmid saarmast. Saarmas tuleb jää peale, haarab veest konna, hakkab konna sööma, aga sa ei kujuta ettegi, et järsku lendab kohale merikotkas ja võtab selle konna saarmalt ära. Aga just nii on juhtunud.

Kas filmimise ajal on juhtunud

midagi erakordset või ohtlikku?

Tegelikult ei ole. Mõnikord, kui on hämar, pimeneb ja suured põdrad tulevad oma jooksuaegses ulmas väga lähedale, siis see paneb põlve värise-ma. Reeglina, kui nad tulevad piisa-valt lähedale, siis nad tunnevad lõhna ja saavad aru, et olen inimene, ja lähe-vad ära. Niisama ei tule keegi ründa-ma.

Metsloomad ei ründa ka looduses üksteist niisama. Pigem olen ehmatanud selle peale, kui sellisel hämardu-val ja vaikselt ajal näiteks võttelt tulles hüppab kuskilt rohu seest järsku üles tikutaja.

Kui palju sa teed filmi luues koos-tööd teadlaste, loodusvaatlejate ja loodusfotograafidega?

Üldiselt püüan suhelda ja uurida liikide kohta. Mõned inimesed ei taha oma infot jagada, mõne inimese info on vananenud. Inimesi, kes käivad väljas ja tegelevad looma- ja linnuvaatlustega, on üsna vähe, ja kui tahad midagi filmile saada, siis on tarvis väga värsket infot. Üsna harva juh-tub, et saadud vihjed ka filmile saan.

Sa oled teinud koostööd ka pal-jude välismaa filmitegijatega. Kus sa operaatorina filmimas käinud oled?

Kuna loodusfilmiprojektid on väga pikaajalised, siis ma polegi jõudnud väga paljudes kohtades käia. Üks väga meeldejääv reis oli Siberisse Baikali järve lähiste. Pooleteise aasta jook-sul töötasin Yosemite'i ja Yellowstone'i rahvusparkides Ameerika ühendriiki-des. 2016. aasta suvel olin kümme nädalat Kanada Arktikas, filmisime sealseid hunte.

Mil moel on need kogemused sind filmitegijana kujundanud?

Kõik need suured reised on mõnes mõttes olnud eneseületamised. Sa saad endale mingisuguse aja, mille kestel loodust tundma õppida ja sel-lesse süveneda. Tüüpiline on, et peab ühes kohas istuma tunde, päevi. See lubab sul mingitesse detailidesse väga süvitsi minna.

Yosemite'i rahvusparkis tegin kaa-

meraga aegvõtteid – *time-lapse* –, kus oli väga oluline jälgida valguse liikumist terve ööpäeva jooksul. Kõiki selliseid nüansse maastikus jäl-gides tekib hoopis teistsugune side loodusega ja arusaam loodusest. Professionaalselt on muidugi huvi-tav jälgida, kuidas suurt loodusfilmi toodetakse, organiseeritakse, vaeva nähakse, inimestega suheldakse.

Kas sa ise tahaksid kunagi sellist suurt filmi teha?

Otsest ambitsiooni ei ole, et mõtlen, et kui saaks kunagi sellise suure filmi tehtud, siis ma oleks jube õnnelik. See võib ühel hetkel lihtsalt tulla loo-mulikult, kui ma olen piisavalt kogemu-si omandanud. Teisalt on võib-olla isegi palju huvitavam spetsialiseeruda ainult kaameratööle ja olla osa nen-dest suurtest filmidest operaatorina. Minu jaoks kõige meeldivam osa on siiski platsi peal olemine ja filmimis-protsess.

Nii et sulle meeldib pigem operaa-tori- kui režissööriroll?

Loodusfilmis on operaator suuresti ka režissöör, sest operaator filmib tea-tud viisil üles stseenid, mida režissöör ja monteerija hiljem kokku panevad, aga operaator on tihtipeale platsi peal üksinda ja teeb need väga olulised otsused ise. Dokumentaalfilmi ope-raator on ka poolenisti režissöör.

Kas maailmas on veel paiku, kus sa tahaksid filmida?

Paljudes maailma kohtades võiks käia, aga ma tegelikult väga tun-nen puudust, et mul pole aega isegi paljudes Eesti kohtades käia. Eestis on nii palju kohti, kuhu ma tahaks põhjalikult süveneda ja neid roh-kem tundma õppida. Meie looduses on nii palju liike, et neid võib elu lõpuni siin filmida. Iga liik on väga huvitav, kui sa leiad võtme, kuidas selle liigi hingeelu tundma õppida. Ma pigem olen sellist tüüpi, kes ei ole väga suur maailmarändur. Mulle meeldiks istuda kogu elu Eestis ja filmida Eesti loodust, aga seda on võib-olla keerulisem filmiks pro-dutseerida.

Kas Matsalu ja Matsalu liigid on selged?

Ei ole ja filmitegijana saan iga päev aru, kui vähe ma tunnen loodust. Loomad ja linnud on mul selged, aga taimede, putukate ja kaladega on juba keerulisem. Nii palju on õppida.

Tegelikult võiks ka kogu elu istu-da lihtsalt oma koduaias ja sealset elu tundma õppida. Film on mõnes mõttes alati pealiskaudne, pinnavir-vendus. Näiteks põdrast võib teha ka kümme täiesti erinevat filmi.

Kas sa hoiad ennast loodus- ja keskkonnauudistega kursis?

Jah, mulle pakub väga huvi kliima-muutuse teema. Ma püüan aru saada, mis täpselt toimub, aga kohati on see keeruline, sest nii palju toodetakse libauudiseid. Eestis läheb väga korda metsateema. Me raiume ja müüme maha oma ainsa rikkuse ja eripä-ra, et hoida majanduskasvu. Me rek-laamime ennast läbi metsa, nimeta-me ennast metsarahvaks, me arenda-me loodusturismi, et kutsuda inimesi Eesti metsa vaatama. Tihti jääb meie ühiskonnas tunne, et põhiväärtustest sõidetakse raha nimel ükskõikselt üle.

Viimasel ajal püüan ise vähem tar-bida ja mõista seda, et meie heaolu püsib maharaiatud metsa ja üldiselt looduse najal. Iga kord, kui on tarvis midagi uut osta, tasub mõelda, mille arvelt see tuleb ja kas ilma ei saaks hakkama. Mida vähem inimene tar-bib, seda keskkonnasõbralikum ta on.

Kas sa veedad oma vaba aja loodu-ses?

Suuresti küll. Mulle sobib loodus-keskkond ja oma vanas talus olemine. Üksinda olek on mulle oluline ja loo-dus sobib selleks suurepäraselt.

Miks inimesed peaksid loodusfilme vaatama? On ju hulganisti krimi- ja draamasarju, mängufilme.

Loodusfilmid on väga harivad ja annavad erakordse võimaluse tunda-ma õppida erinevaid eluvorme; see omakorda aitab paremini mõtestada meie enda liigi tegevust ja olla empaa-tilisem keskkonna suhtes. Mida tun-ned ja mõistad, seda ka kaitsed. ■